

ΝΟΘΕΥΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

Η πρυτανεύουσα της Παντείου Κα Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου δημοσίευσε στο *Βήμα* της Κυριακής (11-9-83) ασυνήθως μακροσκελές άρθρο, στο οποίο εξιστορεί διάφορα περιστατικά σχετικά με την εκλογή καθηγητού Φιλοσοφίας στη σχολή. Αντιπαρέρχομαι τους ειρωνικούς σχολιασμούς, το σαρκαστικό ύφος και τους αφορισμούς του άρθρου αυτού. Τέτοιου είδους γραφή μπορεί ίσως να είναι θεμιτή σε μπροσούρες αντιμαχομένων πολιτευτών, δεν ταιριάζει όμως σε επιστημονικά κείμενα και συζητήσεις μεταξύ επιστημόνων πάνω σε σοβαρά θέματα.

Πολλά από αυτά που εξιστορεί στο άρθρο της η Κα Μαραγκοπούλου θα αποδεικνύοντο ανακριβή, αν η πρυτανεύουσα της Παντείου έδινε στη δημοσιότητα, όπως άλλωστε έχει υποχρέωση από το νόμο, τα πρακτικά και όλα τα άλλα έγγραφα τα σχετικά με την εκλογή. Γι' αυτό περιττεύει να τα ανασκευάσω εδώ. Θα προχωρήσω, λοιπόν, στην ουσία του θέματος.

Πώς ένας θεολόγος γίνεται φιλόσοφος

Στο άρθρο της η Κα Μαραγκοπούλου φαίνεται να εγκαταλείπει πλέον τη θέση ότι ο κ. Γιανναράς ως θεολόγος είναι εξ ορισμού φιλόσοφος, θέση που απορρέει άμεσα από τη μεσαιωνική αντίληψη ότι η Θεολογία ταυτίζεται με τη Φιλοσοφία. Αν όμως έτσι έχουν τα πράγματα, τότε η αρθρογράφος δεν απαντά πουθενά μέχρι τώρα στο εξής κρίσιμο ερώτημα: Με ποιο τρόπο ο κ. Γιανναράς από θεολόγος έγινε φιλόσοφος, ώστε να νομι-

μπορείται επιστημονικά να προταθεί εκ μέρους της Κας Μαραγκοπούλου και των άλλων δύο μελών της εισηγητικής επιτροπής καθηγητής Φιλοσοφίας στην Πάντειο;

Αν αποκλείσει κανείς την αυτοανακήρυξη σε φιλόσοφο (το γνωστό: «στην Ελλάδα είσαι ό,τι δηλώσεις»), οι μόνοι τρόποι με τους οποίους στην εποχή μας ένας οποιοσδήποτε επιστήμονας άλλου κλάδου (είτε θεολόγος είναι αυτός, είτε γιατρός ή μαθηματικός, μηχανικός κλπ.) μπορεί ν' αποκτήσει την ιδιότητα του φιλοσόφου είναι οι εξής δύο: α) Η απόκτηση διδακτορικού διπλώματος Φιλοσοφίας και β) η αναγνώριση από την επιστημονική κοινότητα των φιλοσόφων του έργου του ως φιλοσοφικού (βιβλιογραφικές αναφορές, κριτικές σε φιλοσοφικά περιοδικά κλπ.). Όλοι οι εξ επαγγέλματος φιλόσοφοι έχουν αποκτήσει την ιδιότητά τους αυτή με έναν από τους δύο παραπάνω τρόπους —ή και με τους δύο— πολύ δε περισσότερο εκείνοι τους οποίους επανειλημμένα αναφέρει η Κα Μαραγκοπούλου (Κίρκεγκααρντ, Χάιντεγκερ κλπ., εκτός από τον Μπερντιάεφ, ο οποίος δεν αναφέρεται ως φιλόσοφος στις γνωστές ιστορίες φιλοσοφίας).

Ο κ. Γιανναράς δυστυχώς δεν έχει αποκτήσει την ιδιότητα του φιλοσόφου ούτε με τον ένα ούτε με τον άλλο από τους παραπάνω τρόπους. Δεν έχει σπουδάσει Φιλοσοφία, ούτε έχει αποκτήσει διδακτορικό δίπλωμα στη Φιλοσοφία. Οι σπουδές του είναι θεολογικές και του έχει απονεμηθεί ο τίτλος του διδάκτορος της Θεολογίας. Ούτε και τα έργα του αναγνωρίζονται με κάποιο τρόπο από την αρμόδια κοινότητα των φιλοσόφων ως φιλοσοφικά αλλά ως θεολογικά, ακόμη και εκείνο που φέρει τον τίτλο «Σχεδιάσμα Εισαγωγής στη Φιλοσοφία». Έτσι με τις θεολογικές σπουδές που έχει κάνει και τα θεολογικά έργα που έχει γράψει παραμένει θεολόγος.

Αφού, λοιπόν, ο κ. Γιανναράς από θεολόγος δεν έγινε φιλόσοφος με κανέναν από τους γνωστούς τρόπους, τότε πώς προτάθηκε και πώς εκλέχτηκε καθηγητής Φιλοσοφίας στην Πάντειο; Εκείνο που πράγματι συνέβη στην προκειμένη περίπτωση είναι το εξής παράδοξο, αλλά συνάμα και τραγικό: Ύστερα από πρόταση μιας τριμελούς επιτροπής μη ειδικών περί την Φιλοσοφία (εγκληματολόγος, αστικολόγος και κοινωνιολόγος), ένα σώμα επιστημονικά αναρμοδίων καθηγητών (νομικοί, οικονομολόγοι, πολιτειολόγοι κλπ.) απένειμε με ισοψηφία τον τίτλο του Καθηγητή της Φιλοσοφίας σ' ένα πρόσωπο το οποίο ούτε τυπικά ούτε ουσιαστικά απέκτησε ποτέ την ιδιότητα του φιλοσόφου από την αρμόδια πανεπιστημιακή κοινότητα. Με μια τέτοια λογική όμως θα μπορούσε κάποιο επιστημονικά αναρμόδιο σώμα να χρήζει τους νομικούς καθηγητές της Οικονομικής, τους

μηχανικούς καθηγητές της Ιατρικής, τους γιατρούς καθηγητές της Κοινωνιολογίας κ.ο.κ., πράγμα όχι μόνο επιστημονικά αντιδεοντολογικό αλλά και επαγγελματικά επικίνδυνο.

Οι νοθεύσεις της πολιτικής επιστήμης

Τέτοιου είδους νοθεύσεις επιστημονικών χώρων δεν είναι σπάνιες στις πανεπιστημιακές σχολές της χώρας μας, αν και θα ήταν αδιανόητες στα σοβαρά πανεπιστημιακά κέντρα του κόσμου. Θα μπορούσε μάλιστα να παρατηρηθεί ότι οι χαλαρές ρυθμίσεις του παμπάλαιου πανεπιστημιακού νόμου 5343/1932, που ίσχυε μέχρι πρόσφατα, άφηναν μεγάλα περιθώρια για τέτοιες αλλοιώσεις.

Ο επιστημονικός κλάδος που έχει υποστεί στον τόπο μας τις σοβαρότερες νοθεύσεις και αλλοιώσεις στο περιεχόμενό του είναι η Πολιτική Επιστήμη, την ανάπτυξη της οποίας ανέλαβε πρώτη πριν 40 χρόνια η Πάντειος Ανωτάτη Σχολή Πολιτικών Επιστημών. Η βάρβαρη εισβολή των νομικών στη σχολή αμέσως μετά την ίδρυσή της ματαίωσε το όραμα των εμπνευστών μιας σχολής που θα καλλιεργούσε την Πολιτική Επιστήμη ως αυθύπαρκτο επιστημονικό κλάδο. Η Πολιτική Επιστήμη νοθεύτηκε με την κυριαρχία των νομικών μαθημάτων. Αλλά δεν ήταν αυτή η μόνη νόθευση.

Με παρασκηνιακές ενέργειες αλλάζουν συχνά οι τίτλοι και το περιεχόμενο των μαθημάτων στα μέτρα των ευνοουμένων που τα διάφορα lobbies προόριζαν για καθηγητές στη σχολή. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση μετονομασίας της έδρας της «Πολιτικής Οικονομίας» σε έδρα με τον αντιεπιστημονικό τίτλο «Θεωρητική και Ιδιωτική Οικονομική» για να «τακτοποιηθεί» κάποιος που δεν άρμοζε στην πολιτική οικονομία αλλά στην ιδιωτική οικονομική. Αργότερα η ίδια έδρα μετονομάστηκε σε έδρα με τον τερατώδη τίτλο «Θεωρητική και Ιδιωτική Οικονομική ως Ιστορία του Οικονομικού Βίου», έτσι ώστε να αντιστοιχεί στα επιστημονικά ενδιαφέροντα κάποιου που δε γνώριζε παρά οικονομική ιστορία.

Αλλά η χειρότερη μορφή νόθευσης είναι η «εκλογή» και ο διορισμός επιστημονικά αναρμοδίων και ακαταλλήλων προσώπων για τη διδασκαλία και έρευνα σημαντικών γνωστικών αντικειμένων της σχολής. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση διορισμού διδάκτορος της Ιατρικής στην έδρα της Κοινωνιολογίας, την οποία προηγουμένως είχε τιμήσει με τη διδασκαλία

του ο μεγάλος πανεπιστημιακός δάσκαλος Παναγιώτης Κανελλόπουλος. Έφτασαν μάλιστα στο σημείο να παραποιήσουν το μάθημα και να του δώσουν τον επιστημονικά αμφίβολο και πολιτικά ύποπτο τίτλο «Κοινωνική Βιολογία».

Συνέχεια, δυστυχώς, αυτής της τακτικής είναι η πρόσφατη «εκλογή» θεολόγου στην έδρα της Φιλοσοφίας. Το τραγικό είναι ότι όσοι ευνοούν τέτοιου είδους νοθεύσεις επιστημονικών χώρων επικαλούνται τη «νομιμότητα» και τη «δημοκρατικότητα» των πράξεων με τις οποίες επιτελούνται (βλ. άρθρα Κας Μαραγκοπούλου). Στην πραγματικότητα όμως πρόκειται για άσκηση λογικής βίας, όπως εύστοχα παρατηρεί ο συνάδελφος Δημήτρης Τσάτσος (βλ. *Ελευθεροτυπία*).

Η ωριμότητα των φοιτητών

Σε παλαιότερα χρόνια οι νοθεύσεις επιστημονικών χώρων, αν και συχνές στα πανεπιστήμιά μας, δεν προκαλούσαν τις αντιδράσεις του φοιτητικού κινήματος. Τούτο γιατί οι φοιτητές είχαν αποκλειστεί από τις διαδικασίες κατάρτισης των προγραμμάτων σπουδών και εκλογής καθηγητών, αλλά κυρίως γιατί τα χρόνια εκείνα λειτουργούσαν δραστήρια το «Σπουδαστικό» της Ασφάλειας και τα Πειθαρχικά. Για πρώτη φορά αντέδρασαν οι φοιτητές στις αλλοιώσεις του επιστημονικού κλάδου που σπουδάζουν στην περίπτωση διορισμού του θεολόγου κ. Γιανναρά στη θέση καθηγητή του μαθήματος της Φιλοσοφίας. Οι φοιτητές επέδειξαν στην προκειμένη περίπτωση αξιοθαύμαστη ωριμότητα και ενδιαφέρον για τα πράγματα της σχολής τους και είναι λυπηρό που κατακρίνονται (βλ. άρθρα Κας Μαραγκοπούλου) γι' αυτό τους το ενδιαφέρον. Παρόλο που η αντίδρασή τους ήταν ίσως εντονότερη από ό,τι θα έπρεπε, όμως, έδειξαν ότι δεν είναι διατεθειμένοι από δω και πέρα να δέχονται αδιαμαρτύρητα για καθηγητή τους οποιονδήποτε άσχετο με τις πραγματικές ανάγκες διδασκαλίας και έρευνας του κλάδου που σπουδάζουν.

Αλλά το φοιτητικό κίνημα σήμερα στην Πάντειο δεν περιορίζεται μόνο σε άμυνα για την προστασία των γνωστικών αντικειμένων της σχολής από κάθε είδους νοθεύσεις που επιδιώκουν διάφοροι παράγοντες. Έχει αναλάβει εδώ και μερικά χρόνια αγώνα για την αναδιάρθρωση της σχολής και τον εξορθολογισμό των σπουδών της. Γιατί η Πάντειος Ανωτάτη Σχολή Πολιτικών Επιστημών σήμερα μόνο κατ' όνομα είναι σχολή Πολιτικών

Επιστημών¹. Με τις συνεχείς νοθεύσεις των γνωστικών της αντικειμένων, το πρόγραμμά της έχει καταντήσει ένα συνονθύλευμα μαθημάτων από άσχετες μεταξύ τους επιστημονικές περιοχές και κυρίως από το χώρο της νομικής επιστήμης. Για τον ίδιο λόγο, παρουσιάζει μια άνευ προηγουμένου ανομοιογένεια στη σύνθεση του διδακτικού της προσωπικού, ο δε πρόσφατος διορισμός θεολόγου στη σχολή χειροτέρευσε ακόμη περισσότερο τα πράγματα. Θα πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι παρά τις επίπονες προσπάθειες μετά τη δικτατορία, οι προηγούμενες κυβερνήσεις αρνήθηκαν πεισματικά να εγκρίνουν την αναδιάρθρωση της σχολής και τη θέσπιση εξειδικευμένων προγραμμάτων που να ανταποκρίνονται στις επιστημονικές και επαγγελματικές απαιτήσεις των καιρών μας.

Η συγκρότηση όμως της σχολής σε ανεξάρτητα τμήματα με ομοιογενή γνωστικά αντικείμενα και διδακτικό προσωπικό είναι απολύτως αναγκαία. Αποτελεί τη βασικότερη προϋπόθεση για να πάψει να υπάρχει η από δεκαετίες διαιωνιζόμενη σκανδαλώδης κατάσταση στην Πάντειο και για να αναπτυχθούν στον τόπο μας οι κυριότεροι τουλάχιστον κλάδοι των κοινωνικών επιστημών (Πολιτική Επιστήμη, Κοινωνιολογία, Δημόσια Διοίκηση) ως αυθύπαρκτες επιστημονικές περιοχές. Σε μια τέτοια διάρθρωση της σχολής, εξάλλου, δε θα υπάρχουν πλέον περιθώρια για νοθεύσεις γνωστικών αντικειμένων με εκλογή και διορισμό επιστημονικά ακατάλληλων προσώπων. Τέλος, μια τέτοια συγκρότηση είναι βασική προϋπόθεση για τον εξορθολογισμό του προγράμματος σπουδών της σχολής, που θα εξασφαλίσει στους φοιτητές επαγγελματική διέξοδο.

Για όλους αυτούς τους λόγους το φοιτητικό κίνημα και τα περισσότερα μέλη του ΔΕΠ σωστά έχουν βάλει σαν πρώτο στόχο του αγώνα τους για τη φετινή χρονιά την άσκηση πίεσης για τη συγκρότηση της σχολής σε τμήματα με ομοιογενή γνωστικά αντικείμενα και διδακτικό προσωπικό.

1. Ενδεικτικά αναφέρουμε το πρόγραμμα μαθημάτων του Α' έτους σπουδών: Θεωρητική και Ιδιωτική Οικονομική, Ιδιωτικό Δίκαιο, Στατιστική, Δημόσιο Δίκαιο και Συνταγματικό, Εισαγωγή στη Φιλοσοφία, Οικονομική Γεωγραφία, Διοικητικό Δίκαιο, Κοινωνιολογία, Πολιτική Επιστήμη.